

Essays on Fairness, Inequality, and Uncertainty

Pojednání o spravedlnosti, nerovnosti a nejistotě

Vítězslav Babický

Abstrakt

Využívané teorie spravedlnosti (např. Bolton, Ockenfels, 2000, a Fehr, Schmidt, 1999) typicky vycházely z předpokladu předem známé velikosti celkového koláče. V první kapitole teoreticky zkoumám důsledky případu, kdy velikost koláče předem není známa. Na jednoduché přerozdělovací úloze známé jako diktátorská hra ukazuji, že postoj ke spravedlnosti je systematicky a intuitivně svázán s rizikem a postojem k němu. Navržený model podporují i výsledky neformálních experimentů.

Vztah mezi vnějším rizikem, averzí k němu a averzí k nerovnosti dosud nebyla plně prozkoumána a objasněna. Velikost koláče, kterou dosud využívané teorie spravedlnosti typicky předpokládaly jako danou, je ale jen vzácně známa předem. Za použití dvou jednoduchých alokačních problémů obecně známých jako diktátorská a ultimátní hra ve druhé kapitole zkoumáme vliv ex-ante neznámé velikosti koláče s měnícím se stupněm rizika na chování jednotlivců. Za použití užitkové funkce, která popisuje aditivně separovatelnou konstantní relativní averzi k riziku a averzi k nerovnosti, následně odvozujeme teoretické predikce pro rozhodování v popsanych situacích. Teoretické predikce experimentálně testujeme na dvou rozdílných druzích subjektů: studentech ČVUT a zaměstnancích pražského magistrátu a vztah našich testovacích subjektů k riziku kontrolujeme pomocí instrumentu Holta a Laurýové. Ukazujeme, že (1) subjekty s vyšší averzí k riziku jsou více averzní i k nerovnosti v diktátorské hře (a rovněž i v ultimátní, ale tam ne se statistickou významností) a dávají obecně více; (2) srovnáváním v rámci našich subjektů v souladu s naší teoretickou predikcí měnící se rizikovost nemá vliv na chování v diktátorské hře, ale ve hře ultimátní protikladně vliv má; (3) subjekty jsou náchylné k nekonzistentnímu rozhodování napříč různými situacemi, a to jak na individuální, tak i na agregované úrovni (v rozporu s výsledky publikovanými Blancem a dalšími (2011)); (4) napříč našimi dvěma odlišnými skupinami subjektů nenacházíme statisticky významné rozdíly v rozhodování pokud současně kontrolujeme odlišné stupně averze k riziku a sociodemografické charakteristiky subjektů, které jsme v rámci experimentu shromáždili.

Ve třetí kapitole analyzujeme neziskové motivy (reciprocita a averze k nerovnosti) ovlivňující ochotu přispívat na poskytování veřejných statků (placení daně). Naše analýza je založena na datech pocházejících z experimentu, jehož účastníci si nejprve museli zasloužit své příjmy a následně z nich měli přispívat na poskytování veřejného statku. Analyzovali jsme absolutní i relativní system zdanění a také vztah mezi vyhýbáním se placení daně a efektivitou poskytování veřejného statku. Analýza získaných dat ukazuje, že účastníci našeho experimentu vykazují významné odchylky od chování založeného na

jednoduché maximalizaci individuálních příjmů; tyto odchylky byly však motivovány spíše reciprocitou než averzí k nerovnosti.